

Veileder

kulturminnedokumentasjon

Bergen kommune har klare retningslinjer for at byutvikling og arealplanlegging skal skje i tråd med historiske tradisjoner og eksisterende kvaliteter. Kommunen setter krav om dokumentasjon av kulturminnemiljø og -strukturer i forbindelse med alle plansaker, både offentlige og private planer.

Hensikten med en kulturminnedokumentasjon er at den skal dokumentere historien til planområdet slik den var før tiltak blir iverksatt. Videre skal en dokumentasjonen danne et viktig beslutningsgrunnlag for videre planprosess.

Kulturminner defineres i kulturminneloven som «spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til». Kulturminnedokumentasjonen skal omfatte nyere tids kulturminner. Dette omfatter alle historiske minner fra tiden etter reformasjonen i 1537. Nyere tids kulturminner er ikke automatisk fredet etter kulturminneloven. Begrepet «nyere tids kulturminner» er vidt og kan omfatte det meste. Typiske kulturminner fra nyere tid er bygninger av alle slag, krigsminner, steingjerder, gamle hustufter, grensemerker, gamle veifar, tuntrær med mer. De fleste nyere tids kulturminner har kommunen ansvar for etter plan- og bygningsloven. Fylkeskommunen har ansvar for fredete bygg og arkeologi og skal ivareta nasjonale og regionale kulturminneverdier. Fylkeskommunen uttaler seg i alle plansaker. Dersom det ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til regionale og nasjonale kulturminner har fylkeskommunen rett og plikt til å reise innsigelse til planen. I planer som gjelder tiltak i sjø eller som berører marine kulturminner (for eksempel i strandkanten) er Sjøfartsmuseet rette myndighet.

Reguleringsplaner er ulike i geografisk utstrekning, har ulikt innhold av kulturminner eller ulike typer kulturminner. Omfanget av en kulturminnedokumentasjon vil derfor også variere fra plan til plan.

Veilederen vil ta for seg tema som skal belyses i alle dokumentasjoner i større eller mindre grad.

Felles for all kulturminnedokumentasjon

Planområdet skal befares og fotograferes. Eksisterende kulturminner skal kartfestes og fotograferes både i detalj og i forhold til sine omgivelser. Når bygninger blir omtalt i teksten/foto skal det vises til adresse og gårds- og bruksnummer.

Dersom planforslaget innebærer at et kulturminne (bygg eller andre kulturminner) rives/fjernes/blir berørt skal det komme tydelig frem i dokumentasjonen.

Sjekkliste for relevante tema som bør omtales i kulturminnedokumentasjon ved reguleringsplanforslag

1. Innledning

Formål med reguleringsplanen samt om bygg forutsettes revet skal omtales i innledningen.

Kort om planområdet, utstrekning, beliggenhet.

2. Områdets historie

Historikk –planområdets tidligere funksjon.

Eksempel: i et eldre jordbrukslandskap vil det være naturlig å omtale tidligere gårdshistorie, i et tidligere industriområde vil det være naturlig å omtale tidligere industrivirksomhet.

3. Bygningsmiljø

Bygningsmiljø, i, og nært planområdet skal omtales, herunder: Alder på bygg (eventuelt utbyggingsfaser i området).

Er det Sefrakregistrerte bygg i området?

Type bebyggelse (enebolig, rekkehus, industribygg, jordbruksrelaterte bygg, naust etc.).

Er det kjente arkitekter som har tegnet byggene?

Arkitektonisk stil.

Har noen av byggene i planområdet en spesiell funksjon, eksempel på dette er kirke, bedehus, lystgård, gammel skolebygning, gårdshus etc. Også tidligere funksjon er interessant og bør beskrives der det er aktuelt.

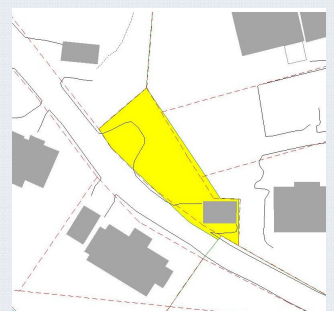
Eksempler

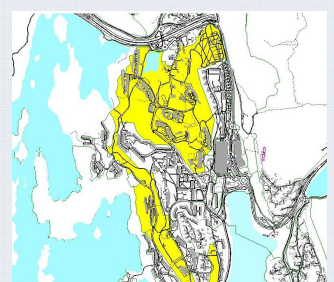
Eksempel på planområde i et urbant område med bygg, veifar og landskap av ulik karakter samt fredete bygg.

Eksempel på planområde i mer ruralt område med ulike typer bygg samt forskjellige typer landskap.

Eksempel på lite planområde.

Hvis det er fredete bygg eller anlegg i, eller nær planområdet skal dette omtales.

Byggenes betydning for opplevelsen av stedet/området.

Andre særlig betydningsfulle, eller identitetsbærende bygg, bør også omtales.

Dersom bygg ønskes revet, kan det bli påkrevd mer detaljert dokumentasjon av disse. Det kan derfor være en fordel å vie disse særlig oppmerksomhet allerede i plandokumentasjonen gjennom gode illustrerende foto og beskrivelse.

4. Andre typer kulturminner

Er det gamle ferdselsårer som f.eks postvei, kirkevei etc. innenfor, eller som grenser til planområdet skal dette omtales. Også andre historiske veifar må nevnes. Det samme gjelder for ferdselsårer på vann (eks. dampbåttrafikk/fergetrafikk). Kulturminner som murer, steingjerder, kaier, trapper, hageanlegg, krigsminner etc. må omtales og registreres.

5. Foto og kart

- Foto av bygninger eller andre kulturminner som blir omtalt i teksten skal ha bildetekst der adresse eller bygningsnummer er oppgitt. I bildeteksten til kulturminner som ikke er bygg skal gårds- og bruksnummer oppgis. Det er ønskelig med både detaljfoto og foto av objektene i forhold til omgivelsene (terreng, nabobebyggelse, vegetasjon, osv). Det skal også opplyses om dette er objekt som eksisterer i dag eller om de er fjernet.

Dokumentasjonen skal inneholde et oversiktskart som viser eksisterende kulturminner. Dersom planområdet er stort i utstrekning skal dokumentasjonen også inneholde detaljkart.

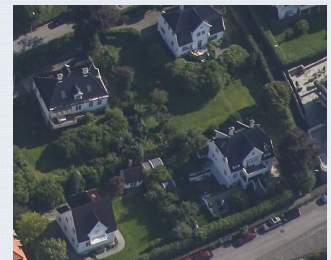
6. Avslutning

- Det skal ikke gis verdivurdering av kulturminnene i planområdet. Det som er viktig er å beskrive hvilke konsekvenser det vil få dersom planlagt tiltak iverksettes. Eksempel på dette er kulturminner som forutsettes fjernet eller om det er kulturminner som vil bli integrert i planen. Andre eksempler kan være om planlagte volum eller høyder vil forringe kulturminnenes kvalitet i, eller utenfor, plangrensen.

Eksempler

Eksempel på særegne bygningsdeler

Eksempel på foto av bygning i forhold sine omgivelser

Eksempel på bygning med flere bygningsmessige tilføyelser

Flere eksempler

Eksempel på gammelt
veifar med mur

Eksempel på stemme

Eksempel på bygningsmessig detalj

Eksempel på steingard

NYTTIGE TIPS:

- På byantikvarens sine hjemmeside finner en kulturminnegrunnlag utarbeidet i forbindelse med offentlige kommunedelplaner og områdeplaner
<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byantikvaren/9671>
- For å finne gamle bilder er det mulig å søke i Marcus – Spesialsamlingene ved Universitetet i Bergen: <http://marcus.uib.no/>
- Litt om arkitektonisk stil finner du her:
<http://www.miljolare.no/tema/kulturminner/artikler/stilhistorie.php>
- For å finne gjeldende reguleringsplaner og bestemmelser er <http://www.bergenskart.no/> nyttig. Velg karttype «Plankart». Søk på adresse, gatenavn, eiendom etc i menyen på venstre side. Sett informasjonsikonet i verktøylinjen på høyre side aktiv (trykk på den slik at det ser ut som om den er trykt «inn») . Klikk så i kartet på adressen eller eiendommen, da vil reguleringsplan, igangsatt reguleringsplan (plan under arbeid dersom det er igangsatt en ny reguleringsplan), Kommunedelplan (KDP) og Kommuneplanens arealdel vises – se eksempel under. Om en så går videre og trykker på «Vis i BraPLAN» vil en kunne se bestemmelser, kart og andre dokumenter som tilhører den aktuelle planen.

Det ble funnet 2 poster i **Gjeldende KDP, område.**

Objekt	Planidentifikasjon	Planarkiv	Plannavn	Saksnummer	Ikrafttredelsesdato	URL
Vis i kart	15780000	Vis i BraPLAN	BERGENHUS. KDP SENTRUM	199703814	19700101	http://planid=
Vis i kart	60910000	Vis i BraPLAN	BERGEN. KOMMUNEPLANENS AREALDEL 2010 - 2021	200817958	19700101	http://planid=

Det ble funnet 1 post i **Reg.plan på grunnen, område.**

Objekt	PlanID	Planarkiv	Plannavn	Ikrafttredelse	Plantype	Planstatus	Lovreferanse	Saksnummer
Vis i kart	6490000	Vis i BraPLAN	BERGENHUS. RÅDHUSKVARTALET	488764800000	30	3	BL 1965	190001232

Det ble funnet 1 post i **Reg.plan under grunnen, område.**

Objekt	PlanID	Planarkiv	Plannavn	Ikrafttredelse	Plantype	Planstatus	Lovreferanse	Saksnummer
Vis i kart	6490000	Vis i BraPLAN	BERGENHUS. RÅDHUSKVARTALET	488764800000	30	3	BL 1965	190001232

- For å finne årstall bygninger er tatt i bruk kan <http://www.bergenskart.no/> være en nyttig kilde. Velg karttype «Eiendomskart», sett informasjonsikonet aktivt, klikk på eiendommen i kartet. Velg «Vis eiendomsinfo», da kommer man inn i WEBMatrikkel der det også er mulig å velge fanen bygning. Her finnes det opplysninger om når de ulike byggene på eiendommen er tatt i bruk, samt om det er Sefrakminner registrert på eiendommen. Dersom det mangler opplysninger om når bygningen er tatt i bruk eller om det står at bygningen er tatt i bruk 01.01.1900 (de fleste bygg der en mangler eksakt dato på har fått denne datoen) må en lete etter opplysninger i bygdebøker, byarkivet e.l.
- Dersom det er vanskelig å finne årstall for bygninger er det også lurt å se på historiske kart. Dette er også på <http://www.bergenskart.no/>. Velg karttype «Historiske kart», trykk på «Karttema» på menyen på venstre side, der kan en så hake av om en vil se på kart fra 1880, 1883, 1913 eller 1957. De eldste kartene er ikke kommunedekkende. Om en haker av på

«Bygninger» som er i samme meny på venstre side blir dagens byggomriss vises på de historiske kartene og en kan se om det har vært ubebygd/bebygd i tidligere tider.

Fredete kulturminner er i samme meny.

Husk å trykke på «Oppfrisk kart»-ikonet som står helt nederst i menyen til venstre hver gang det blir haket av for nye tema.

- Opplysninger om tidligere byggesøknader på egen eiendom (der du står som hjemmelshaver) som er scannet av byarkivet kan du finne her: www.bergen.kommune.no/dinside det kreves innlogging.
- Dersom en ønsker innsyn i byggesaker/tegninger/søknader kan en søke i Bergen kommune sin «innsyn byggesak»: <http://www3.bergen.kommune.no/innsynpb/> her er det nyere saker.
- For å få innsyn i eldre byggesaker/søknader/tegninger/vedtak må en henvende deg til Kundesenteret i Allehelgensgate 5, åpent fra kl. 08.00 til 14.45 mandag til fredag, eller du kan sende epost til arkiv.byggesak@bergen.kommune.no
- Kulturminnesøk: <http://www.kulturminnesok.no/> Vær oppmerksom på at det er mange kulturminner som ikke er registrert.
- For å finne ut historien til eldre bygninger så kan en også lete i både arkivene til statsarkivet og Byarkivet. Branntakstene fra Bergen finner man på Statsarkivet: <https://arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Bergen/Kjelder-og-arkiv/Kilder-om-bygninger>

